

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 34.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О КИНЕСКОМ ПОЗОРИШТУ.

Не давно написао је кинески ђенерал и војнички аташе код кинеског посланства у Паризу, Чинг-Ки-Тонг, две књиге о Кини и Кинезима. Једној је наслов: „Кинеско позориште“ (Le Théâtre chinois), из које ћемо саопштити неколико занимљивих података о кинеском позоришту.

Чинг-Ки-Тонг је европски образован човек и пише веома лепо француски, тако, да се при читању његових књига чисто заборави на порекло пишчево.

Кинези немају стална позоришта, немају позоришне школе нити дворског позоришта. Има само путничких народних позоришта и домаћих позоришта у богаташа и великаша. Глумца презиру у Кинеској и сматрају га за непоштена човека. Даске, на којима се један пут представљало, неће пристојан човек више ни додирнути. Глумица нема; њихове улоге — почев од прошлог столећа — приказују дечаци. О лепим декорацијама, красним костимима и у опште о украсу позорнице не може бити ни говора. Све те спољне дражи морају гледаоци себи да замисле и у памети представе. Пре него што се отпочне представа, каже редитељ у прологу публици, да ће видети најдивније ствари: палате са лепим мраморним ступовима, снежна брда са сребрним вршцима, зелене пољане и бистре потоке, у кратко све, што се оку допада. Но сва та обећања значе опомену гледаоцу, да себи свуту неописану дивоту живо представи. Завеса се дигне, и на позорници се не види ништа друго само го дувар, на коме може себи свако замислити најкрасније слике.

У кратко да кажемо, кинеско позориште сада је канда од прилике на ономе ступњу, на коме је било европско позориште у петнаестом и шеснаестом веку; али се ипак у самој суштини својој разликује од овога последњег, јер је кинеско позориште скроз и скроз морално и не огрешује се ни једном речом о учтивост, моралност и и „добар тон.“ У Кинеској стоји сваком драматичару казнени закон за леђима и прети му тешком каштигом, ако би се усудио да напише што лакоумно, фриволено, или опсцено. Калигула је натеривао писце, који му се нису допали, да олижу језиком све што су написали. Кинески казнени закон надмаша још римског тирана у строгости, јер гони непристојног позоришног писца још и на ономе свету: после смрти мора претрпити ужасне муке, које трају по дужини написаних комада њихових, и та тортура од три или пет чинова понавља се непрекидно. Ко у Кинеској влада пером, мора да служи највишој државној цели — врлини, јер иначе га чека казна. Не сме се писати ни словца, које неби ишло у прилог врлини, или не би војевало против зла. Кинески су дакле песници све сами песници са тенденцијом; уметност им није цел, они хоће да исправљају заблуделе на прави пут — они су проповедници и учитељи морала.

Чинг-Ки-Тонг поноси се тим књижевним стањем, које он сматра као доказ необично високе културе. Оставимо му ту радост, коју не можемо усвојити. Врлина, за којом стоји полиција, то је варљиво злато, а од литературе, којој је душа

једино само врлина, грозе се Европљани. Па и какав је то простран, шупаљ, неодређен појам: врлина као највиша државна цел! Не да се ни казати шта ће то управо да значи. Једном је врлина, што је другоме пузење и кукавичлук. Така реч нема границе. А не може се баш ни тврдити, да се у позоришту, којем је цел врлина, огледа и друштво са врлином, да једна појава служи другој за доказ. На против. Како ту мора народ јако нагињати неморалу, кад га човек мора

тако брижљиво да чува од сваког нездравог поветарца, да му се морал заклања законским параграфима!

Да и на пољу тенденциозног песничтва може понићи изврских дела, разуме се само по себи. Ваља само изустити имена Аристофана, Молијера, Серванта. Па и немачки писац Рајмунд спада управо у тенденциозне писце, и чудновато је, да нас баш на њега потсећају позоришни комади, што их Ченг-Ки-Тонг у изводу саопштава.

(Наставиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„*Стеван последњи босански краљ*“). Хисторијска трагедија у 5 чинова, написао Мита Поповић.)

Ова трагедија нашег плодног драмског писца приказана је 23. фебруара о. г. по други пут, и можемо одмах рећи, да је приказ био у свему изврстан, шта више тако нам се чини, да је био много бољи него оно пре две године, када се та позоришног ефекта пуна трагедија давала на нашој позорници овде први пут. Сви глумци и глумице редом вршили су своје поверене им задатке с вољом, одушевљењем и потпуним разумевањем. Уверени смо, да би био потпуно задовољан и сам песник са том заиста складном и лепом представом, да га је од некуда срећа донела у нашу средину. Сваком представљачу припада хвала, а понајвећа Ружићу, који је у насловној улози показао, да за њега нема тешкоће и умора и у приказивању најтежих карактера. Писац може бити захвалан Ружићу, који уме игром својом тако вешто да оживи једва крупним потезима тек нацртане карактере његових јунака. И публика је одала Ружићу своје признање и захвалност бурним изазивом. И Ленка Хаџићева изнела је Дивну дивно. Нарочито је вешто извела страх, ужас и бојазан кад је хоће да ослепе. Од срца су јој ишле и речи, којима се Богу моли, да је избави од напасти. И прелаз од очајања у радост кад је Стеван ослобађа био је мајсторски обележен. После тог призора у тамници била је одликована изазивањем. И Миљковић (Тома Остојић Христић), Д. Ружићка (Ана), и Софија Вујићка (Катарина) задохнули су своје улоге бујним животом, да их је милина била гледати и слушати. И сви остали играли су с вољом, па за то је и ишло све склад-

но. Штета само, што је било мало публике, нарочито од оне публике, која обично седи у првим клупама. То је била по приходу најслабија представа! У толико већу похвалу заслужују глумци, који су тако с вољом играли, као да је позориште дупком пуно света. —о—

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕВУ.

(*Добри Пријатељи*) „*Nar Nov.*“ пишу: „Сардуове „Добре пријатеље“ радо гледамо на позорници, у толико радије, у колико мање имамо с њима посла у животу, јер у животу неби нам толико било до смеха, колико се смејемо, кад их видимо на позорници, особито онако добро карактеризоване, као што смо већ то свикли од наших марљивих глумаца. Честити Толозан (г. Мандровић) и „чисти“ Виње (г. Симић), Марека (г. Сајевић) јесу типови, који заслужују, да се овековече у албуму наше драматске глумачке уметности. Већ само ради њих вредно је видети „Добре пријатеље“ неколико пута узастопце. Но и остали приказивачи одговарају својим задацима и господин Милан као доброћудни Косад и госп. Фијан као његов „млади пријатељ“ Морис, који знаде све пријатељство пренети на пријемљиву креолку Цецилију (гђу Сајевићку).

Добро су допуњавали ову групу карактера и гђа Флидерова, као госпођа Вињејева и Абдала (г. Савић), а радо спомињемо једном и гђцу Формастинијеву као Рафаила; а мило би нам било да је и гђца Стефановићева знала Јулији надахнути нешто више наивности. То је о сваком карактеру у појединости. Али са целином нисмо тако задовољни. Целина је испала и сувише млтава“.

(„*Роман сиромашна младића*“) од Октава Феџета прави је — роман, ма да се на листу

каже да је позоришна игра. Већ је то тако код Француза, да се сваки воле даровитији песник представља опћинству на позоришту, јер модерни Францези, или боље речи Париз, сам је по себи велико позориште. Парижани живе у позоришту, а ко у њих није писао за позориште, скоро се и не сматра за песника. Феље спада у ред тако званих салонских песника. Код њега је све фино и одмерено, све тачно и глатко, али зато ипак залази он и у карактеристику, да како без оне ироније и сатире, коју смо већ свикли гледати код сада чувених француских писаца. Фељетовски начин писања згоднији је за роман, него за драму, где треба маркантним цртама обележавати карактер, да се даде правац ситуацији. С тога је и Фељетов „Роман сиромашна младића“ много и вреднији и занимљивији у роману него у драми, кад га гледаш као позоришну игру.

У таквој позоришној игри и глумци имају доста невоље. Приповедање и развучање знатно слаби живахност игре, која би требала као бујица да што даље све више расте. За то не може бити велике замерке, што је г. Фијан, као Максим, био и сувише одмерен. Особито у првом чину приказ гледи сасвим се изгубио. Призор у развалинама и при поласку на игранку био је добар. Гђица Грбићева рекли бисмо да је по темпераменту као створена за Маргариту, само да својој игри улије мало више топлине. Ђудљивост, понос, неповерење и афектирана мржња, чим се Маргарита одликује, не маркира се — укоченошћу. Госпођа Сајевићка добро је интерпретирала пријазну улогу госпође Ларокове, а гђа Димитријевићка била је драгеснопакусна Хелоаза. Од господе споменућемо класичног старца Ларока, кога је г. Мандровић савршено приказао. Повеличини је то незнатна улога, али вредна и највећег уметника. „Роман сиромашна младића“ вредно је видети и само ради Мандровићевог ремек-уметничког приказивања. Г. Савић задовољио је карактеру Бевалана. — Иначе бисмо нашим приказивачима пријатељски световали, да се небрину само за своје улоге, већ да пазе што и друга лица говоре, јер из говора других могу дознати, какав је писац хтео дати значај карактерима. Иначе се видело, да није било довољних покуса.

У мало незаборависмо на малу Анку, која је као Кристина потпуно заслужила бурни аплаус. Позориште је било прилично посећено.

У Загребу.

— рп —

ПОЗОРИШТЕ.

(Позоришта у Немачкој и Аустрији.) Боденште-тов лист „Tägliche Rundschau“ (Дневни Преглед)

доноси ову занимљиву белешку о величини различитих позоришних дворана немачких и аустријских: „Кролово позориште у Берлину најпространије је: у њему се може сместити 3000 гледалаца. После њега долазе: монаковско дворско позориште и бечка дворска опера, јер у њих може стати по 2500 гледалаца. За тим иде: берлинска опера са 2100; хамбуршко, липско, мајнхајмско и бечко дворско позориште — свако с 2000 места. Даље долазе: краљевско позориште у Берлину и опера у Франкфурту, обоје по 1900 места. Бечко Карлово позориште има 1830, хановеранско 1800, кенигсбершко 1750 и дражђанско 1733 места. Од осталих берлинских позоришта нема ни једно више од 1600 места.“ — Народно позориште у Београду има 977 места, рачунајући ту и ложе, а у нашем народном позоришту у Новом Саду има 400 седишта, а осим тога има места у партеру и на галерији за 300 особа.

(*Нано се награђују уметници.*) Прва и најчувенија данас глумица и трагеткиња француска, Сара Бернхардова, спрема се да путује на пролеће у Америку. Она ће поћи из Француске 3. априла и отпутоваће право у Уједињене Државе. За своје гостовање у Новоме Свету погодила се овако: За сваку представу добија 2800 франака у име награде. Осим тога даће јој се и извештан проценат од примања, те ће јој свака представа донети од прилике 4000—5000 франака. Сара ће на целом том путу добити више од милион франака. После гостовања у Уједињеним Државама отићи ће та чувена француска уметница да гостује још у Мексику, Бразилији, Чилу, Канади, Перу и другим државама америчким.

СИТНИЦЕ.

(*У пост*) Две госпође сетиле се да настаје часни пост, па ће једна рећи: „Бога ми, човек се доста пута и нехотице огреша. Ево већ наста пост. Шта ћемо радити ми две грешнице?“ — „Ништа!“ — одговори друга госпа мирно, — „рећи ћемо млађима да посте.“

(*Последња воља.*) Некакав сретан заручник дошао у очи свадбе својој заручници па весео стаде кројити овакав план: „Хоћу да се тачно у једнаесет сахата кренемо на венчање. Хоћу да ручамо у два сахата. Хоћу да нам за ручком свирају најбољи варошки свирачи. Хоћу да игранка буде велика и сјајна. А сутра дан ћемо рано отпутовати у Беч.“ — „Ђерко!“ — рећи ће отац девојчин као у шали, — „твој заручник кроји баш велики план!“ — „Нека га, оче! — одговори заручница, осмехнувши се, — „треба и он да каже своју последњу вољу!“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

38. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 24.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 27. ФЕБРУАРА 1886.

ОЧИНА МАЗА.

СЛИКА ИЗ ЖИВОТА У 3 ЧИНА А 6 СЛИКА, С ПЕВАЊЕМ, НАПИСАО АДОЛФ Л' АРОНЖ, ПРЕВЕО САВА РАЈКОВИЋ.

ОСОБЕ:

Вилнер, чиновник	Милојевић.
Наталија, жена му	Ј. Добриновићка.
Мара, } кћери му	С. Бркићева.
Ема, }	М. Максимовићева.
Готлиб Вајгл, чизмар	Миљковић.
Клара } деца му	Л. Хаџићева.
Леополд }	Марковић.
Мелмајер, вештак на гласовиру	Добриновић.
Мина, слушкиња	Д. Бандобранска.
Рудолф Штарке, пословођа	Ђурђевић.
Хамол, калфа	Петровић.
Швалбах	Васиљевић.
Шмит	Кестерчанек.
Готлиб } деца штаркова	С. Седмакова.
Карло }	С. Миљковићева.
Шандор, хусар	Бавић.
Келнер	Димитријевић.

У суботу 1. марта први пут: „ОТЕЛО.“ Трагедија у 5 чнова, од В. Шекспира. Прва четири чина превео Г. Гершић, а пети А. Хаџић. За српску позорницу удесио А. Хаџић.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₄ САХАТА.